

Генералмајор **ЂУРО КЛАДАРИН**

О НЕКИМ ГЛАВНИМ ОСОБНОСТИМА И КАРАКТЕРУ НАШЕ АРМИЈЕ

Творци научног социјализма Маркс и Енгелс, анализирајући развој друштва, писали су у Манифесту Комунистичке партије да „историја сваког досадашњег друштва јесте историја класне борбе“. (Манифест, стр. 15). Класна борба је мотор историје који покреће друштвени развитак напријед. Сваки постанак нове друштвене формације, новог друштвеног поретка, рађа се у процесу жестоких оружаних класних сукоба између класе на власти и потлачених класа. Из таквих оружаних класних сукоба рађају се и развијају, већ према успјеху револуције, и нове оружане снаге, нове армије. Те армије ствара побједничка класа да би осигурала задобијену власт и организовала нов државни и друштвени поредак, који је у складу са њеним идеолошким и политичким схватањима.

Капиталистичка класа ствара и васпитава војску која ће осигурати њену класну владавину. Све државе, које су створене у периоду капиталистичког система, имају армије које се по својим основним карактеристикама не разликују једна од друге. Оне носе исти печат, прожете су истом идеологијом — идеологијом буржоазије, чак и онда кад жестоко ратују једна против друге. Ратови између појединих капиталистичких држава, разни освајачки походи појединих капиталистичких армија у Азију и Африку показали су право лице тих држава и тих армија.

Класа, која хоће да живи на рачун туђег рада, на рачун туђих земаља, као што је класа капиталиста, ствара армију која ће бити задојена њеном идеологијом — идеологијом поробљавања и пљачке туђих народа, потцењивања и мржње према другим нацијама. Такве армије и омогућују капиталистима опстанак на власти и вођење освајачких ратова.

Основни елементи који карактеришу капиталистичке армије су — дух националне нетрпеливости, шовинизма и мржње према другим нацијама; васпитање састава армије у духу предности своје нације и своје државе над другим нацијама и њиховим државама; стално припремање армије за поробљавање других народа, освајање других земаља, за стварање своје „велике“ државе, проширење граница своје земље на туђи рачун. Са овим питањима буржоазија распирује, код једног дела маса, нарочито код малограђанских слојева, малограђански национализам, идеју „велике“ државе, која се врло лако лепи за ове слојеве. Да то постигне, буржоазија је прогласила, као „велике“ и „неприкосновене истине“ за своје оружане снаге, пароле — да су оне ван политике, да војска мора да буде „неутрална“, јер је оружје државе; она је изнад свих и сваке политике. Армија је „бранилац

и заштитник“ сваког грађанина, створена за „одбрану“ његове националне независности, отаџбине, коју тобоже, суседне државе и народи мрзе и хоће да нападну. То су, уствари, демагошке пароле којима буржоазија хоће да одврати пажњу народних маса од њихових свакодневних животних питања и борбе — пароле којима она хоће да заглуши основну борачку масу своје војске (која се махом регрутује из експлоатисаних класа) и да је припреми за рат за рачун њених интереса, њене пљачке и богаћења. Такву политику, политику „дрила“ и политичког заглупљивања у буржоаским војскама, спроводи њен официрски састав као претставник буржоаске класе и носилац њене идеологије у војсци. Ту лежи коријен васпитања капиталистичких армија на такозваним „вишим“ националним и државним идеалима.

Стална тежња буржоазије је да што више изолује своју војску од радног народа, од његовог живота и борбе за бољи живот и устројавање армије на принципу слијепе покорности и „аполитичности“. Међутим, ту се „аполитичност“ испољава само у односу на живот радничке класе. Ако би се састав Армије интересовао овим питањима, значило би, по „теорији“ буржоаских политичара, срозавати војску на свакодневни политички живот — а изгубити из вида „опште“ државне интересе, обезбијеђење народа од разних нападача — споља и изнутра. Због тога се и води ова бјесомучна хајка у буржоаским земљама против сваке напредне ријечи, која се чује у њиховим касарнама, затварају се сва врата касарне — да до војника не дође ни један глас са улице. Свакодневни политички живот радних маса у капиталистичким државама претставља опасност за капиталистичке армије — јер је живот тих држава испуњен тешким политичким и друштвеним супротностима и борбама. Такав живот срозава и разголићује политику буржоазије, њене политичке пароле и намјере.

Паролом „одбране виших државних и националних интереса“ и васпитањем у духу тих идеала — буржоазија спроводи политику угушивања свих револуционарних ослободилачких покрета против своје владавине и спроводи најподмуклије нападе на друге народе. Између освајања других народа и угњетавања „свога“ народа нема граница. Те двије појаве иду заједно. Други светски рат је показао како у пракси изгледа борба буржоазије за националне интересе и националну независност „својих“ народа. Тај рат је показао да је патриотизам буржоазије — лажан патриотизам, да она нема истинских националних осећања, јер су буржоазије, у низу земаља — Француској, Чехословачкој, Бугарској, Румунији, Мађарској, Југославији и др., на најодвратнији начин издале „своју“ земљу, „свој“ народ. Буржоазије тих земаља руководиле су се само својим уским класним интересима и по линији тих интереса ишле су свјесно у издају нације, у службу непријатеља.

Оваквог типа била је војска бивше капиталистичке Југославије, у којој су владали монархофашисти, великосрпска буржоазија, на челу са краљем. Она је имала све наведене карактеристике. Њен руководећи састав, а нарочито виши официрски састав, био је дубоко затрован национализмом, шовинизмом, омаловажавањем сваке нације осим српске нације. Та војска била је створена на дубокој морално-политичкој разједињености руководећег састава од борачке масе, и разједињености између официра и подофицира. Војска се васпитавала на неприкосновености краља и буржоаске државе, на „дрилу“ и малтретирању. Великосрпској буржоазији и монар-

хији била је потребна таква војска и такво васпитање војске да би сакрила сву дубину националне неједнакости и неправде на којој је почивала стара Југославија, да би је изолирала од сваког национално-ослободилачког покрета потлачених народа, од револуционарног покрета радничке класе и Комунистичке партије Југославије и да би је могла користити у борби против свега напредног.

Организација и васпитање капиталистичких армија на оваквим основама, борба за њихову изолацију од радних маса долази до највећег степена у периоду империјализма, јер је империјализам предвечерје социјалистичких револуција; јер је империјализам брементешким сукобима, како између класе буржоазије и потлачених класа, између потлачених колонијалних народа и колонијалних господара тако и између самих појединих капиталистичких држава. Империјализму је, после Првог светског рата задана смртна рана, јер се поред империјалистичког света појавила нова земља — земља социјализма. Буржоазија зна да се у таквом периоду могуће одржати на власти само најгрубљом силом како у борби против „свог“ народа тако и у очувању господства над потлаченим народима.

Но, и поред борбе буржоазије против револуционарних ослободилачких покрета народних маса, поред свих могућих настојања да своје оружане снаге изолује од класне борбе, која се одвија унутар њихових држава, буржоазија не успева, нити то може да оствари.

Побједоносни завршетак пролетерске револуције и образовање прве државе радника и сељака, СССР-а, дала је свијету и нови тип оружаных снага — армију нових квалитета. Побједа револуционарне класе у Русији, под руководством Бољшевичке партије, створила је први пут у историји и ослободилачку, револуционарну армију, армију ослобођених радника и сељака, стварног борца за мир и братство међу народима — Совјетску армију.

Послије Другог светског рата, поред СССР-а, појавио се низ народно-демократских држава и то је још дубље пољуљало унутрашњи поредак свих капиталистичких држава и њихових армија. Револуционарна криза дубоко је захватила капиталистички систем који улази у своју завршну фазу потресајући и разбијајући поједине капиталистичке државе. Тај процес има свој широки морално-политички одраз и на све оружане снаге дотичних држава.

Дугогодишње постојање Совјетског Савеза и његова одлучујућа улога у Другом светском рату, рату против фашизма, условило је, да се, у току или по завршетку рата, низ држава Југоисточне Европе отргло из ланца империјализма и пошло путем изградње социјализма. Но путеви постанка и развика држава народних демократија, у току и после Другог светског рата, нису идентични у свим данашњим земљама народне демократије. Услови, под којима су радне масе код нас у Југославији, под руководством КПЈ — дошле до националне независности, до новог друштвеног уређења, имали су специфичне црте, богате форме револуционарне борбе. Нова народна демократија у Југославији родила се из оружаног устанка и народне револуције.

Из тог оружаног устанка и народне револуције родила се, у јеку жестоких борби у Другом светском рату, и Југословенска армија, једина нова револуционарна армија. Армије осталих земаља народне демократије нису се тако стварале, јер у тим земљама није било народног устанка против

окупатора и народне револуције под руководством пролетаријата, него :х је ослободила Црвена армија. Тек када је Црвена армија ослободила ове земље, оне су пришле стварању нових народних армија.

Наука марксизма-лењинизма учи да радничка класа, у условима постојања капиталистичких држава, не може до краја да изведе револуционарну промену друштвеног поретка без организације нових оружаних снага. Немогу се сачувати, учврстити и даље проширивати извојеване позиције, ако нема таквих сружаних снага које ће бити сигуран ослонац побједничке класе.

Наша радничка класа и наш народ, којима је руководила и које је васпитавала Комунистичка партија Југославије, друг Тито, чврсто су се држали овога правила и у условима Другог светског рата доследно га примјењивали на специфичну стварност поробљене и непокорене Југославије. Зато су народи Југославије већ у току великог Ослободилачког рата створили своју нову народну власт и своју нову народну армију. Зато је у току овог великог рата и створено невиђено морално-политичко јединство, братство и јединство наших народа, његова гордост на своју побједу и своју Комунистичку партију — партију која га је неустрашиво водила кроз рат и довела до те побједи. Ова побједи је и условила — у послеријатном периоду — широки размах иницијативе и стваралаштва народних маса на пољу изградње социјализма, силам развој социјалистичког патриотизма и љубави припадника Армије према својој славној отаџбини.

Битне црте карактера наше Армије проистичу из друштвеног уређења наше државе, управо из карактера постанка и развика наше државе ФНР Југославије. Прецизирајући постанак и улогу наше Армије данас — у „Програму КПЈ“ — се каже:

„Југословенска армија израсла је из народног устанка којим је руководила Комунистичка партија Југославије, у току четворогодишње натчовјечанске борбе свих народа Југославије против империјалистичког завојевача и домаћих издајника. Југословенска армија је народна армија — њен борачки и командни састав се бори за очување тековина ослободилачке борбе, за очување и јачање народне власти, за интересе радног народа и за обезбеђење социјалистичке изградње. Југословенска армија штити слободу и независност народа Југославије“.¹

Наша домовина је једина земља у окупираној Европи, која је изашла из Другог светског рата са организираном новом револуционарном влашћу и новом револуционарном армијом. Наши народи, под руководством Комунистичке партије Југославије, развили су такву борбу против окупатора и издајничке буржоазије да су већ концем 1942 године имали регуларне војне јединице, своју армију и нову народну власт, оне су устанку дале такву ширину и организацију какве уопште није било у окупираној Европи. Тада је већ ратовала нова Југославија, народи Југославије који су се определијели на непоштедну борбу против окупатора — чврсто повезани са својом револуционарном армијом и са својом револуционарном влашћу.

Наша Армија се не може данас, као што се није могла ни у току Ослободилачког рата одвојити од Комунистичке партије Југославије и наше

¹) Програм КПЈ, стр. 36.

народне власти. За њу исто вриједи и у потпуности се потврђују општи принципи марксизма-лењинизма, да карактер власти условљава карактер армије, да нема револуционарне армије без револуционарне власти.

Зато, при анализи карактера и суштине наше Армије, ни њу не можемо одвојити од револуционарне радничке класе, од Комунистичке партије Југославије, од устанка, од Ослободилачког рата, револуције народа Југославије, јер је она из њих постала. Руководећа улога радничке класе, и њене авангарде Комунистичке партије, у Народноослободилачком устанку и циљеви Народноослободилачког устанка ударили су јој печат револуционарне армије — армије новог типа. Специфичности Народноослободилачког устанка и народне револуције, која се одвијала кроз ослободилачки рат против фашистичке окупације и издајничке буржоазије, условиле су и њен специфичан постанак, развитак, организацију, тактику и стратегију њене оружане борбе.

Комунистичка партија Југославије, као револуционарна авангарда радничке класе Југославије, упозоравала је још 1938 године народе Југославије да им прети смртна опасност од фашистичке агресије. Уочавајући те елементе и дубоко познавајући друштвено-политичку стварност старе Југославије, чији су властодрци увелико почели да шурују са фашистичком Немачком, она је припремала свој кадар за револуционарне догађаје. Она је предузела низ мјера, како у погледу сталног изучавања идеологије марксизма-лењинизма, тако и у погледу практичне оружане припреме свога чланства за такве догађаје. Борећи се за бољшевичку чврстину и чистоћу својих редова, одлучност и оданост свога чланства ствари радничке класе и свога народа, Партија је тражила од њих стално прикупљање и набављање оружја, добро руковање с њим и учење војне вјештине. О томе друг Тито у своме извјештају, са V конгреса, каже:

„Још давно прије рата, то јест, до напада на Југославију — кад је ратна опасност била близу — 1938 године, Партија је дала директиву комунистима и комунистичкој омладини да се уче владати оружјем и војној вјештини. У Београду је отпочела предвојничка обука напредних студената формираних у батаљоне, упркос томе што то режиму није било по вољи. Даље, на основу директиве Партије по читавој земљи су напредне жене и младе дјевојке у градовима, па чак и у селима, полазиле курсеве за болничарке. Осим тога, ЦК КПЈ је узео курс на освајање позиција Партије у војсци.“¹⁾

После распада старе Југославије и окупације ЦК КПЈ предузима низ политичких и организационих мјера на припремању оружаног устанка против окупатора, на стварању широког јединства радних маса Југославије, раскринкавајући издајнике који су били у служби окупатора. ЦК КПЈ позива све народе Југославије на заједничку борбу против фашистичке окупације — за национално ослобођење, јер је окупатор поробио једнако све народе Југославије, и шаље одмах своје кадрове у све крајеве наше земље за организацију устанка. Пошто је позвао на устанак, сам ЦК партије претвара се у бојни штаб устанка — не само политички него и војнички.

1) Тито: „Политички извештај са V Конгреса КПЈ“, страна 64.

„На сједници ЦК КПЈ од 27 јуна решено је да један дио чланова ЦК и активиста партије смјеста оде на терен с циљем организације и руковођења партизанским одредима. Био је створен главни штаб, под називом „Главни штаб Народноослободилачких партизанских одреда Југославије“. У тај штаб су ушли чланови Политбироа ЦК, а касније је он био још и проширен од неких виших руководећих другова и војних лица. Дотадашњи претседник Војног комитета, то јест секретар Партије, почео је уједно да врши дужност војног команданта свих партизанских одреда Југославије. Даље у свом извјештају друг Тито каже:

„Политбиро ЦК КПЈ је у Београду израдио читав план развика партизанских операција у Србији и план за стварање слободне територије у Западној Србији, као базе за успешније руковођење и развитак цјелокупне оружане борбе у Југославији“.¹⁾

Из ових навода друга Тита и догађаја у 1941 години виде се одмах следеће чињенице:

а) да је на челу устанка народа Југославије била таква револуционарна партија која је одлучно и сигурно пришла организацији и руковођењу оружане борбе против окупатора и домаћих издајника, са јасном политичком и војном перспективом — стварати што јаче оружане снаге устанка и водити немилосрдно Ослободилачки рат против окупатора — до побјеле;

б) да је Партија — чим је Совјетски Савез ушао у рат — била спремна да учини све што може како би му што више помогла и да су њене партијске организације биле припремљене да, без обзира на тешкоће, искористе не само све могућности, које је наметала нова ситуација, већ да и саме стварају повољне услове за револуционарни преображај наше земље;

в) да су комунисти — чланови Партије и СКОЈ-а — били душа оружане борбе; они су постали језгро партизанских одреда, мобилизатори и руководиоци народних маса, пример храбрости, одлучности и бескомпромисне борбе против окупатора и издајника;

г) да су се из устанка појединих крајева и читавих народа рађале такве оружане снаге — партизански одреди — чију организацију, унутрашњи рад и однос организује и усмјерава радничка класа Југославије, њена авангарда Комунистичка партија Југославије.

Постојање такве револуционарне партије и вођење таквог Ослободилачког рата на тлу Југославије морало је одмах да одреди ослободилачки, револуционарни карактер и задатке таквим оружаним снагама.

О тим циљевима и задацима, које наша Партија, преко Главног штаба Народноослободилачких партизанских одреда Југославије, даје оружаним снагама устанка, каже се следеће:

„Прво. — Народноослободилачки партизански одреди у свим областима Југославије (Србија, Хрватска, Словенија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Македонија, Војводина, Санџак и Далмација) имају као главни циљ — ослобођење народа Југосла-

1) Тито: „Политички извештај на V Конгресу КПЈ“, стр. 67 и 68.

вије од окупатора и борба против домаћих окупаторских агената, који помажу угњетавање и терорисање наших народа. Друго. — Највећи непријатељ слободе и независности наших народа јесте немачки фашизам, па онда сви његови фашистички трабанти који хараче по нашој земљи. Према томе, света је дужност свих родољуба да се боре немилосрдно до потпуног уништења те фашистичке банде. Треће. — Партизански одреди зову се народноослободилачким и због тога што то нису борбене формације било које политичке партије и групе — у конкретном случају ни Комунистичке партије, без обзира на то што се комунисти боре у првим редовима, — већ су то борбени одреди народа Југославије, у којима треба да се боре сви родољуби, способни за оружану борбу против окупатора, без обзира на политичко увјерење. Четврто. — У борби против непријатеља нашег народа партизански одреди имају многобројне задатке. Они морају рушити све оне објекте који служе фашистичким освајачима: жељезнице, мостове, фабрике, радионице, складишта муниције и оружја. Они морају свим силама онемогућити окупаторима да одузимају сељацима жито, стоку и остале намирнице. Реквирвано жито, стоку и друге намирнице треба силом одузимати окупаторима и дијелити народу, а потребну количину задржати за исхрану одреда. Партизански одреди морају онемогућити убирање пореза и других дажбина, јер у данашњем моменту све то служи само окупаторима за вођење освајачких ратова и даље угњетавање наших народа. Пето. — Партизански одреди морају са оружјем у руци, бранити насеља, градове и села од фашистичких зулума. Они морају штитити имовину народа од окупаторске пљачке.¹⁾

Према томе како се развијао устанак, како су јачали и ширили се партизански одреди по читавој земљи, Партија и друг Тито су увек на време предузимали потребне мјере да оружана борба против окупатора поприми што шире размјере, што чвршћи и организованији карактер дајући јој одговарајућу организацију и задатке, сразмјерне степену развитка устанка и снази оружаних снага.

При крају 1941 године ЦК КПЈ је оцјенио да је дошло вријеме да се прије организацији регуларне војске народа Југославије. У том смислу ЦК КПЈ доноси одлуку која гласи:

„По одобрењу Централног комитета Комунистичке партије Југославије, формирана је 21 децембра 1941 године од неких најбољих дјелова партизанских јединица Прва пролетерска народноослободилачка ударна бригада. У састав те бригаде улазе све народности Југославије, јер ће тиме претстављати борбено јединство свих наших народа у борби за коначно ослобођење од мрских окупатора и њехових домаћих слугу.“²⁾

Из овога се види да се Југословенска армија, њене прве регуларне јединице, као и касније све остале, формирала по одобрењу ЦК КПЈ, тј. да

1) Тито: „Борба за ослобођење Југославије“, стр. 11 и 12.

2) Тито: „Политички извештај на V Конгресу КПЈ“, стр. 98.

их је Партија сама стварала и организовала. Армија је добијала све задаће, борбене задатке и начин њиховог решавања, стратегију и тактику од Комунистичке партије Југославије, то јест од ЦК КПЈ — на челу са другом Титом.

Из овога произилази да наша Партија, у погледу Армије као и у погледу руковођења народноослободилачким устанцима, није никад ни са једном политичком групацијом или партијом, у било којој етапи развоја ослободилачке борбе, дијелила власт, нити правила било какве уступке. Од постанка па до данас у њој се спроводи јединствена политика, политика Комунистичке партије Југославије — и ван партије, или мимо ње — није се никад могло ништа спроводити. Партија се уткала као златни вез у ткиво Армије — њене организације су идеолошки и политички обухватале и обухватају под заставом Партије сваког припадника Армије — почев од стварања првих партизанских одреда па до данашњег дана. Зато је наша Армија била кроз Народноослободилачки устанак — не само војничка него и велика политичка снага у политичкој мобилизацији и активизацији народних маса за оружану борбу, у тумачењу и објашњавању линије и циљева Народноослободилачког устанка и суштина нове народне власти у борби за нову Југославију .

Упоредо са нашом Армијом развијала се кроз оружани устанак нова народна власт. Органи старе власти, после распада старе државе, ставили су се одмах у службу окупатора. До стварања нове народне власти и нове народне армије у устанку морало је доћи, јер је руководство устанка било у рукама пролетаријата, његове авангарде Комунистичке партије, и јер су се радне масе збиле око њене заставе у борби за своје национално ослобођење.

„Гвоздена унутрашња логика Народноослободилачког рата, коме је стајао на челу пролетаријат са својом авангардом, и оштро постављање питања — за или против оружане борбе против окупатора — рушили су брзо и темељито једну за другом основне базе и платформе отворених и прикривених издајничких реакционарних снага капитализма у Југославији“¹⁾

„... кроз Народноослободилачки рат у нашој земљи вршио се истовремено процес народне револуције, која је све више добијала социјалистички карактер.. оно што је томе процесу од почетка народноослободилачког устанка па до данас давало главну карактеристику била је руководећа улога радничке класе на челу са Комунистичком партијом и све тешње групирање радних маса око ње...“²⁾

Питање власти, као основно питање сваког устанка — избило је јасно и отворено на површину одмах у почетку устанка — иако је прва задача била борба против окупатора. Оно је избило јасно због тога што су се реакционарне снаге супротставиле устанку — кочиле његов развој, везујући

1) Кардељ: „КПЈ у борби за нову Југославију, за народну власт и социјализам“ — Реферат на V Конгресу КПЈ стр. 345.

1) Кардељ: „КПЈ у борби за нову Југославију, за народну власт и социјализам“ — Реферат на V Конгресу КПЈ стр. 357.

се и сарађујући с окупатором. Народ је ударио по њима, јер су били непријатељи и кочничари ослобођења, и организовао нову народну власт — под руководством Комунистичке партије. Све чвршће груписање реакционарних снага око окупатора, и под скутом окупатора, њихова чврста веза са империјалистима Запада и намјере да послѣје побједи над хитлеровском Њемачком одиграју контрареволуционарну улогу — као што је случај са Грчком — гурнуло их је у најстрашнију издају — и бјесомучан рат против Народноослободилачког устанка — против нове народне власти и армије које су се рађале у устанку. Нова народна власт и нова народна Армија то су двије стране једног те истог процеса — које се не могу одвојити једна од друге. То су двије највеће тековине наших радних људи, оне су се узајамно развијале и јачале кроз Народноослободилачки рат и народну револуцију — њихове двије највеће побједи, које су извојевале под руководством Комунистичке партије.

„И зато је нарочито важна карактеристика нашег Народноослободилачког устанка баш у томе, што је из њега с једне стране, расла Народноослободилачка војска као револуционарна оружана снага народа, а с друге стране, народноослободилачки одбори као органи нове, истински демократске, народне власти. Наша Партија је кроз читав рат баш Народноослободилачку војску и народноослободилачке одборе сматрала као двије најкрупније тековине Народноослободилачког устанка. Оне су, у крајњој линији, једно те исто: народна власт и њена оружана сила, односно оружана сила народа, без које народ не би могао бити на власти.“¹⁾

Не би се могао ни замислити тако широк размах устанка народа Југославије, тако упорна и дуга борба против окупатора и издајника, под невјероватно тешким условима — да народи Југославије нису били убјеђени да се боре за нешто ново — за бољу будућност, бољи живот радног народа. Народ је немилосрдно ударио по издајницима, који су се повезали са окупатором, по избегличкој влади, масовно слао своје синове и кћери у нашу Армију, пуне четири године тукао се са непријатељем на живот и смрт — јер је знао да ће с окупатором покопати све оно старо и извојевати нову државу — државу равноправности народа, ослобођених радника и сељака. Да није било нове народне власти, не би било ни оне свесрдне бриге о Армији, управо усмеравања и мобилизације свих народних снага на слободној и неослобођеној територији за борбу против окупатора. Партизански одреди не би се тако брзо развијали и прерасли у народноослободилачку војску — да се упоредо са њима није развијала и нова народна револуционарна власт. Та нова, револуционарна, дубоко демократска народна власт управо је и остварила стварну перспективу сутрашњице радном народу, свим народима Југославије.

Наша Армија била је непоколебљив слиједбеник своје народне власти — чувала је и проносила у нове крајеве, учествовала директно у њеном раду, пружала јој драгоцјену политичку помоћ, организујући и саме

²⁾ Кардељ: „КПЈ у борби за нову Југославију, за народну власт и социјализам“ — Реферат на V Конгресу КПЈ стр. 358.

органа народне власти кроз читав ток рата. Ето, такво јединство наше Армије и народне власти карактерише је као нову армију — народну армију револуционарног карактера.

Марксистичко-лењинистичко правило — да карактер власти условљава карактер армије — у потпуности се односи и на одређивање карактера наше Армије. Карактер народне власти одредио је карактер наше Армије. „Армија је била оружана сила народа, без које народ не би могао бити на власти“ (Кардељ), не би могао организовано да води ослободилачки рат, да ствара јединство народа и усмери све снаге народа за потребе Армије и фронта.

Баш услед оваквог узајамног развитка наше Армије и наше народне власти, прерастање оружаних снага устанка од партизанских одреда у регуларну војску, њен интензиван рат против окупатора и издајничке буржоазије и условили су побједу народне власти још у току рата, побједу револуционарних снага наше земље, образовање нове државе народа Југославије и брз прелаз на социјалистичку изградњу после рата.

На темељу досадашњег излагања о постанку и карактеру Југословенске армије можемо закључити следеће:

1 Прва, основна карактеристика наше Армије, а она уједно и опредељује њен карактер, јесте, да је Југословенску армију, као оружану снагу народа Југославије — створила, организовала и руководила са њом Комунистичка партија Југославије;

2 да је та Армија створена у оружаном устанку против окупатора и домаћих издајника — за национално ослобођење и бољу будућност народа Југославије.

Из ових чињеница произлази и њен карактер — карактер ослободилачке армије. Она је водила и могла водити само праведан ослободилачки рат, као народна армија којој руководећи кадар, организацију и задатке даје Комунистичка партија — као предводник и руководиоца народа Југославије за његово ослобођење и нову народну државу.

Друга битна и основна карактеристика наше Армије јесте:

— да је то Армија народне власти, Армија нове народне демократије — као посебне форме социјалистичке демократије. Револуционарни карактер нове народне власти определио је и револуционарни карактер наше Армије, као Армије ослобођених радних људи наше земље.

* * *

Какав је карактер наше Армије — Народноослободилачке војске, види се лепо из статута Прве пролетерске бригаде, прве регуларне јединице НОВ, документа из 1941 године, а по коме се касније 1 новембра 1942 године формирала Народноослободилачка војска (осам дивизија НОВ: I, II, III пролетерска, IV, V, VI, VII и VIII дивизија НОВ).

1. Пролетерске народноослободилачке ударне бригаде јесу војне ударне формације народа Југославије, под руководством Комунистичке партије, чији су борци исковани у редовима наших херојских партизанских одреда у процесу борбе против окупатора и његових слугу.

2. У редове пролетерских народноослободилачких ударних бригада регрутују се борци појединачно и колективно, добровољним путем, преузимајући на тај начин и све обавезе пролетерских бригада.

3. Пролетерске бригаде јесу јемство за успешну борбу против окупатора и његових домаћих слугу, за успешну борбу против националног поробљавања и

економског угњетавања. Отуда је служба у овим бригадама највећа почаст сваког појединог борца.

4. Указујући на правилан пут борбе и својим сопственим пожртвовањем пролетерске бригаде окупљају око себе све слободољубиве и напредне слојеве народа и на тај начин чине језгро будуће народне армије.

5. Дисциплина је у бригадама гвоздена. Ова дисциплина није слична дисциплини у капиталистичким армијама, то је самодисциплина заснована на свијести и политичком увјерењу сваког појединог борца. Она се заснива на дубоком увјерењу читавог колектива као цјелине да је таква дисциплина нужна ради успјешне борбе против свих непријатеља. Темељ такве дисциплине јесте безгранична љубав за праведну ствар радног народа града и села — љубав за коначну побједу над свим непријатељима народа.

Ово захтијева строго и безусловно извршавање свих наређења војних старешина и политичких руковођилаца. За кршење дисциплине, за свијесно саботирање кажњаваће се најстрожије.

Између бораца, као и између командног састава и бораца, треба да владају прави другарски односи, а у строју и служби треба да влада прави војнички дух.

8. При штабовима бригада формирају се стални војни судови и то: заменик политичког комесара, заменик команданта и један члан Партије из редова бораца.

9. Свака пролетерска народноослободилачка ударна бригада мора имати своју заставу. Застава је црвена са српом и чекињем у горњем десном углу, петокраком звијездом у средини и са извезеним својим словом”.

* * *

Позната је ствар да је у старој капиталистичкој Југославији политика националног угњетавања других народа од великосрпске буржоазије била једна од основних карактеристика државног уређења. Једина политичка партија, која је отворено устала против неравноправности народа Југославије још за вријеме старе Југославије, била је Комунистичка партија Југославије. У борби за равноправност народа, за братство и јединство народа Југославије наша Партија је стекла огромне симпатије и повјерење народа још прије рата. Одмах у почетку устанка ЦК КПЈ, на челу са другом Титом, пришао је конкретно и практично рјешавању питања равноправности народа Југославије. Партија је учила народне масе, стално им говорила, да је прва и основна задаћа борба против окупатора, који је поробио подједнако све народе Југославије, да је дужност сваког народа да се бори свим снагама против њега, у заједници са осталим братским народом Југославије — и да ће се побједа извојевати само путем заједничке свенародне борбе против фашизма. Борећи се за равноправност народа на овој линији — да се сваки народ бори за своје национално ослобођење од окупатора, Партија је успјела још у првим годинама рата да слије све прогресивне, ослободилачке снаге угњетених нација са револуционарним снагама земље — са радничком класом у један јединствен фронт борбе против окупатора и издајничке буржоазије — и тиме доведе ослободилачки рат, народну револуцију до побједи.

У борби за правилно решење и остварење политике наше Партије по националном питању наша Армија је часно испунила задаће наше Партије. Она је била најмоћнији стуб Партије у ширењу братства и јединства међу народима Југославије, борећи се свим снагама против сваке појаве шовинизма, како унутар својих редова, тако и у крајевима куда је она пролазила. Она је заиста била, како каже друг Тито, „сијач братства и јединства међу

народима Југославије.“ Гдје су год долазиле јединице Народноослободилачке војске народ се на пракси увјеравао у политику наше Партије по националном питању и ослободилачку мисију наше Армије. Од првог дана борбе, наши народи су видјели да се народноослободилачка војска истински бори против повратка старог угњетачког режима и да таква армија неће дозволити повратак великосрпске буржоаске клике да поново гради своју државу на националном угњетавању. Зато су у њене редове добровољно улазили синови и кћери свих народа Југославије и зато се правилно рјешење националног питања за вријеме рата претворило у моћну полугу за мобилизацију народних маса у борбу против окупатора и издајника, у борбу за нову Југославију.

Наша Армија је данас подједнако српска, хрватска, словеначка, македонска, црногорска и сваки наш народ сматра је дубоко својом.

Путеви рјешавања националног питања у Југославији кроз ослободилачки рат и борба за стварање братства и јединства одразили су се широко и на саму организацију и стварање наше Армије. У свакој нашој републици за вријеме рата стварана је војска састављена претежно, а негдје искључиво, из националности дотичних република. Тамо гдје је то теже ишло Партија је пружала свестрану помоћ како у васпитању и учењу национално-партиског и војног кадра тако и слањем најбољих партиских и војних кадрова за помоћ и организацију јединица у тим крајевима. Таквом својом политиком наша Партија је учила наше народе да се једино путем оружане борбе свих народа Југославије против окупатора и издајника може доћи до националног ослобођења; да се једино путем стварања својих властитих оружаных снага може извојевати боља будућност — нова Југославија, која ће почивати на равноправности народа Југославије. Тако смо ми имали, у периоду ослободилачког рата, све до почетка 1945 године — до формирања ЈА — народноослободилачку војску Хрватске, народноослободилачку војску Словеније, народноослободилачку војску Македоније итд. — са својим Главним штабовима који су руководили јединицама на својој територији, стално под руководством Врховног штаба.

Можда би се у први мах — гледајући ову организациону страну наше Армије у току рата 1942, 1943 и 1944 године — могло рећи да се ту ради о неким територијалним јединицама — партизанским одредима, мањим или већим — који су везани за свој крај, што неки људи, ван наше земље, и мисле — а не о вишој војној организацији, вишим војним формацијама поред и изнад партизанских одреда; формацијама које су у стању да воде шире операције, које су се кретале свуд и водиле рат на сваком мјесту, гдје је то командовање захтијевало. Но, такво мишљење је неправилно, јер овде се не ради о Кутузовљевом партизану или „Штабу југословенских партизана“, него се ради о стварно новој војсци — карактеристичној за ослободилачки рат окупираних и потлачених народа у Другом светском рату, која би се слично створила и у другим земљама, на пример, Бугарској, Румунији, Чехословачкој, Француској и свакој другој окупираној земљи — да су револуционарне снаге — комунистичке партије дотичних земаља водиле одлучнији курс ка устанку — повеле и шире организоване ослободилачки рат против окупатора. Зашто је, на пример, наша Пар-

тија могла створити и организовати неколико бугарских народноослободилачких бригада на тлу Југославије — прве бугарске ослободилачке војне јединице — а БРП (к) то није могла? Како се то може друкчије објаснити него неимањем револуционарног курса и смјелости дотичних партија да поведу непошtedан рат против окупатора.

Да се код нас ради о једној новој регуларној војсци навешћу један од многих примјера из 1942 и 1943 године. Концем 1942 године формиран је у Хрватској IV Корпус НОВ у саставу три дивизије у јачини преко 15.000 бораца — наоружан и артиљеријом и бацачима. Ове три дивизије водиле су бојеве и у саставу корпуса (борба за ослобођење Цазинске Крајине — Слуња — Топуског — Глине, концем 1942 године), а и самостално. Већ у мјесецу јануару 1943 године била је откомандована његова VII дивизија у састав ударне групације Врховног штаба, а VI дивизија у јесен 1943 године водила операције по читавој Босни, Херцеговини, Црној Гори, Србији, VI дивизија се више није враћала на терен на коме је формирана. Словеначке бригаде водиле су борбе у Хрватској и обратно. Но, то није случај само са јединицама из Хрватске и Словеније — има много примјера из I пролетерског корпуса и других јединица наше војске у 1943 и 1944 години.

Таква организација Народноослободилачке војске није сужавала организациони развитак наше Армије, нити јој је претила каква опасност од вођења неке сепаратистичке политике, политике националног одвајања једне нације од друге. Напротив, таква организација се градила због многонационалног састава наше земље, она је широко отворила врата развоју националних снага сваког народа и ударила чврсте темеље равноправности народа Југославије. Исто тако ни у оперативном смислу она није сводила јединице Народноослободилачке војске само на јединице које се боре за ослобођење само својих република и покрајина.

По наредбама Врховног штаба и Главних штабова, јединице Народноослободилачке војске водиле су бојеве и операције по читавој земљи — борећи се свуда, у свим крајевима, чврсто садејствујући једна с другом под руководством својих штабова — носећи високо заставу братства и јединства народа Југославије. Баш по таквом плану своје организације и вођења бојева Народноослободилачка војска је одиграла хисторијску улогу у стварању братства и јединства народа Југославије.

Овакву организацију и овакво чврсто јединство наше Армије — Ослободилачке борбе уопште — гарантовало је руководство Народноослободилачког устанка које је било у рукама револуционарне радничке класе, њене авангарде Комунистичке партије Југославије. Несаломљиво јединство редова Комунистичке партије, њена правилна политичка линија — ЦК на челу са другом Титом, биле су и остале највећа гаранција тога јединства у Армији. Руководећи кадар те нове војске, нове Југословенске армије, изникао из ватре Ослободилачког рата из редова радника, сељака и народне интелигенције, васпитан од друга Тита и Партије, учен и вођен од њих, упорно је изграђивао морално-политичко јединство Армије, јединство мисли и акције сваке јединице народноослободилачке војске — а тиме и претстављао њено чврсто унутрашње јединство.

Руководство наше Партије кроз читав ток рата посвећивало је нарочиту пажњу развитку националног кадра појединих народа. Оно се стално бринуло о његовој правилној расподјели и тиме осигурало и у том погледу чврсто јединство руководећег састава Армије.

Све ове чињенице говоре да овакве особине могу носити и носе само нове Армије, револуционарне и ослободилачке Армије — Армије новог типа. Зато је наша Армија — армија братства, јединства народа Југославије. То је трећа основна карактеристика наше Армије.

Изграђујући се на оваквим принципима — ослобођења свих народа од фашизма и фашистичке окупације, а у склопу опште ослободилачке борбе, помажући је онолико колико су то њене снаге и снаге нашег народа дозвољавале, — она је дала драгоцен прилог тој борби. Она је часно испунила свој интернационалистички дуг према Совјетској армији и земљи социјализма — и то не лијепим ријечима него својом крвљу. Када је Совјетској армији било најтеже у Другом светском рату, борци и руководиоци Народноослободилачке војске нису окретали главу од ње, него су вјерно ишли са њом, саосећали с њом и непоштедно тукли окупатора, — заједничког непријатеља, према својој снази и величини. Наша Армија и читав народ су тиме најбоље доказали своју интернационалистичку вјерност и солидарност према Црвеној армији, Совјетском Савезу и према ослободилачком покрету уопште. Интернационалистички однос наше Армије, Партије и народа према другим народима и интернационалистичко васпитање народа и Армије од стране ЦК КПЈ показало се у току рата и по томе са колико пажње и са колико помоћи су се они односили према организацији бугарских, мађарских, чехословачких, италијанских и албанских јединица на терену Југославије. Вјерна тим традицијама и под непоколебљивом заставом наше Партије и друга Тита она ће и даље остати непоколебљив савезник социјалистичком фронту.

И ова особина, интернационалистички дух наше Армије карактерише је као нову армију, као армију револуционарног типа.

Све основне особине, које карактеришу нашу Армију, као армију новог типа, виђали смо да су се издвајале већ у току самог Ослободилачког рата, у току револуције. После рата, из кога је она изашла као побједник, у њеном карактеру се ништа битно није промијенило. Није због тога што су народи Југославије, у крвавим борбама са окупатором и издајничком буржоазијом, са својим оружаним снагама, а уз помоћ Совјетске армије, изашли из рата са новом народном власти, новом друштвеном и државном организацијом и чврсто стали на тло изградње социјализма у својој домовини. Брза обнова наше земље, која је много пострадала у прошлом рату, и прелаз на изградњу социјализма управо су и били омогућени баш овим елементима.

Рад припадника наше Армије усмјерен је данас на даље јачање и развијање њене организације, савлађивање нове ратне технике, усвајање модерне војне науке и науке марксизма-лењинизма. Она данас, као непоколебљиви савезник армија социјалистичког фронта, спрема младу генерацију народа Југославије за одбрану своје социјалистичке домовине. Она је дала земљи последице рата хиљаде и хиљаде својих кадрова, официра и подофицира, искусних и опробаних партиских радника и организатора.

Данас је наша Армија, као чедо народне револуције, као чувар наше нове државе, њене националне независности, гаранција изградње социјализма у нашој земљи — заједно бори са својим народом за изградњу социјализма. У изградњи социјализма наши борци и старешине наше Армије виде се како на својим државним и друштвеним дужностима, у Народној скупштини, у Народним одборима, Народном фронту, тако на изградњи жељезничких пруга и мостова, на многим и многим радилиштима у нашој земљи. Најтјешње повезани са својим народом, под заставом наше Партије, друга Тита, они смјело и одлучно данас граде своју нову отаџбину и они ће је смело и одлучно бранити од сваког евентуалног напада.

Сумирајући све ове елементе можемо као основне особине наше Армије навести слиједеће:

1 Да је Југословенска армија — дјело народног устанка, створена и оформљена од Комунистичке партије Југославије у току Народноослободилачког рата.

2 Да је наша Армија — армија ослобођених радника и сељака, армија нове народне власти, нове демократије као посебна форма диктатуре пролетаријата.

3 Да је наша Армија — армија братства и јединства народа Југославије.

4 Да је наша Армија, руковођена КПЈ и васпитана у духу ослобођења свих радних људи свијета испод јарма капиталистичке експлоатације, извршивши основну улогу у ослобођењу радних људи Југославије испод јарма капитализма — по свом карактеру интернационалистичка армија.

Служећи револуционарној власти — новој народној власти, којом руководи КПЈ, она се појављује сама као ослободилачка, антиимперијалистичка Армија — која је водила и може да води сама ослободилачке ратове; она је непоколебљив борац за мир и нову демократију; вјеран савезник братској Совјетској армији и социјалистичком фронту. На нашу Армију могу ослободилачке снаге свијета увјек да рачунају као на свог вјерног пријатеља, који је прошао сурову школу рата, борбе за ослобођење свог народа и изградње новог друштвеног уређења у Југославији и која зна цијену слободе, цијену крви коју прољевају радни људи за своје ослобођење.

Но, иако се то све зна, наша Армија, по доласку резолуције Информбироа, није поштеђена прљавих клевета, измишљотина и тенденциозног извртања чињеница о њеном карактеру и постанку, о њеном стварном доприносу за пobjеду над фашизмом и о њеном животу и раду данас.

Она данас у очима људи — оних људи којима је она дубоко и непоколебљиво вјеровала, чију је сваку ријеч прихватала као науку и путоказ, као завјет, радовала се сваком успјеху Совјетске армије, угледала се на њу и учила се од ње, није добила заслужена признања. Њу данас карактеришу као армију која је дала незнатан допринос не само уствари општег ослобођења испод фашизма, него и уствари ослобођења њене властите до-

мовине. Не претендује наша Армија — нити је ико од наших руководилаца нешто слично тврдио да је она искључиви ослободилац народа Југославије, или, не знам, да неко о њој мисли да је она имала првостепену улогу у ослободилачкој борби против фашизма. Али да ње није било као Армије, да није израсла као Армија новог типа у Другом свјетском рату, да су пореди партизански одреди, и то одреди који су под једним ударом мањих фашистичких снага 1944 године „проживљавали тешку кризу“ — и да она није допринјела доласку револуционарних снага на власт у Југославији — не одговара истини и претставља најобичнију лаж и клевету. Такве тврдње деградирају не само нашу Армију, него читав ослободилачки покрет народа Југославије. Оне вређају људе наше земље — јер по томе изгледа — да се они нису ни требали борити, ни стварати своју армију, могли су се крити и сакривати — јер се сама и тако не би могла ослободити. А наша стварност је показала баш обратно — да се радни људи сваке поробљене земље, под руководством Компартије, могу борити против нападача и окупатора, да могу успјешно да туку и да стварају нове оружане снаге у тој борби. Да су се све поробљене земље могле борити баш због тога — што је крај њих и са њима — био Совјетски Савез и Совјетска армија, што је земља социјализма, небориво као стена, стајала пред свим ударима непријатеља човечанства, што је живјела и радилa, ратовала и била највећим маљем и најсилнијом снагом најљућег непријатеља радних људи и да у таквом односу друштвених снага у свијету и у таквом рату, као што је био Други свјетски рат, захваљујући баш Совјетском Савезу и његовој Армији, могло се успјешно водити ослободилачки рат против окупатора и извојевати и створити у том рату, под руководством своје Комунистичке партије, и нову армију и нову народну власт и друге поробљене земље као што је то чинила Југославија.

Но после изласка Резолуције Информбироа није се остало само на томе да се не признаје наша историја, да се криво тумачи Ослободилачки рат југословенских народа, постанак и улога њихове Армије у томе рату, него се пошло и много даље. У штампи наших „критичара“ објављује се прелазак Југославије у империјалистички табор, а као доказ наводи се да су се официри наше Армије спријатељили са монархофашистима на југословенско-грчкој граници, да се грле са целатима грчког народа, са официрима и жандарима Цалдариса. Поред тога, проносе се вијести о бунама и побунама у нашој Армији и нашој земљи итд., итд.

Те и такве измишљотине биле су увијек својствене људима који немају право и који немају стварних чињеница у рукама, који мисле да се истина може покрити лармом и лажима, људима који сакривају своју немоћ, чија савјест није мирна и није чиста. Тек у свјетлу догађаја, који су наступили послје Резолуције Информбироа нама постаје јасно — зашто се шутјело и зашто се није писало у штампи наших „критичара“ о нашој Армији, о путевима њеног стварања и развоја, о њеном карактеру и особинама, о њеној револуционарној улози и доприносу у ослободилачкој борби у Другом свјетском рату. Дошло се данас у тој бајци већ дотле да су нас ослободили не само Црвена армија, него и бугарска и албанска војска, а није искључено да ће се у читавај тој кампањи лажи и клевета против

наше Партије и наше домовине, сјутра или прекосјутра, појавити мађарске и румунске трупе као ослободиоци Југославије.

Наравно онај ко не признаје нашу народну револуцију не може признати да се у тој револуцији родила нова Армија. Али, једна револуција, једна армија, као дјело те револуције, не могу се сакрити. Могу се писати уводници, може се викати и хајкати против наше Партије и наше Армије, може се бацати блатом на нашу Армију и њеног творца и руководиоца друга Тита и ЦК КПЈ, али ми мирне савести гледамо на наш пут и горди смо на њега и на друга Тита који нас је водио тим путем. Припадници наше Армије мирне савјести гледају напријед, јер дјело наше Партије и друга Тита, највеће дјело наше народне револуције — Југословенска армија — стајала је и стајаће свијетла и чиста лика пред историјом, пред међународним радничким покретом.